

**VIDENSCENTER PÅ ÆLDREOMRÅDET
DEMENS NR. 9
Elektronisk Nyhedsbrev
September 2005**

ERFARINGSUDVEKLSING

Efterlysning af observationsmetoder angående beboer trivsel

NYHEDER

**Hjemmestøtte-ordning til familier med demens
Tom Kitwood i praksis: film fra bo-enhed i Brøndby Strand
Interaktivt undervisningsmateriale om omsorg og magt
Forskning i brug af tvang overfor personer med demens
Ålborg har erfaringer med at forebygge magtanvendelse
Ny hjemmeside på vej om demens
Aktiviteter på plejehjem for beboere med demens
Mentale færdigheder fremmes ved at dyrke personlige aktiviteter
Hvad forstår man ved personlig pleje?**

Efterlysning af observationsmetoder angående beboer trivsel

Jeg arbejder på et plejecenter med primært demente borgere, hvor vi hvert år skal lave en brugerundersøgelse som bliver forelagt kommunalbestyrelsen. Det er som regel de pårørende, som udfylder skemaet - men jeg kunne godt tænke mig at lave en observations "undersøgelse", eksempelvis både i dagvagten og i aftenvagten, som skulle vise lidt mere om, hvordan beboerne reelt har det og som er mere adfærdsorienteret. Hvis nogen kender en velegnet metode, er jeg meget interesseret i at få kontakt til disse.

*Anette Møller, Egegårdscenteret Trundholm Kommune Telefon
59366400, direkte tlf: 59366404
mailto: anm41@trundholm.dk*

Hjemmestøtte-ordning til familier med demens

Odense kommune har, med støtte fra Socialministeriet, udviklet en hjemmestøtteordning for personer med demens og den nære familie. Erfaringerne fra forsøget er så positive, at Odense kommune har besluttet af gøre ordningen permanent. Hjemmestøtteordningen svarer til hjemmevejlederteamet i handicap- og psykiatridafdelingen. Den har lovhjemmel i Servicelovens § 73 og § 73a stk. 2.

Hjemmevejlederens opgaver har blandt andet været at støtte at hverdagslivet kan opretholdes, for eksempel i forbindelse med indkøb, madlavning og gåture samt ved vejledning i at forenkke de daglige gøremål, så de matcher nuværende funktionsniveau. Desuden har hjemmevejlederen ledsaget og støttet, så familien eller den demenslidende kan vedligeholde interesser og sociale relationer. Det har også været hendes funktion at kunne oplyse om sygdommen og at give støtte til accept og selverkendelse af familiens ændrede situation.

Ni brugere har benyttet sig af tilbuddet i projektperioden, og der er foretaget en intern evaluering af indsatsen i forhold til seks af brugerne. Fire af brugerne havde også hjemmehjælp. Evalueringsmaterialet er relativt lille, men de pågældende brugere og de pårørende har haft væsentligt udbytte af støtten. Ordningen har medvirket til, at brugerne er blevet mere selvhjulpne og familierne er blevet bedre til at håndtere situationen. Det er ikke undersøgt, om hjemmevejledningen har påvirket behovet for hjemmehjælp, men man antager at behovet udskydes eller mindskes.

Yderligere oplysninger Astrid Hansen <mailto:ahha@odense.dk> eller Jenny Kjær Hansen <mailto:jenkh@get2net.dk>

Tom Kitwood i praksis: film fra bo-enhed i Brøndby Strand

Kisumparken er en bo-enhed i Brøndby kommune, som er oprettet i et almindeligt socialt boligbyggeri. Her bor syv mennesker sammen som alle har diagnosen demens, og det varme og aktive sted er blevet forevigt på film. Kisumparken drives efter Tom Kitwoods principper om værdighed og ligeværdighed. Grundtanken er, at alle har behov for at blive brugt og at livet skal leves. Beboerne og personalet er fælles om alt, hvad der skal gøres i hjemmet og man kan ikke bare sidde uden at deltage. Beboerne tages alvorligt, og rummes, når de overmandes af usikkerhed og fortvivlelse. Så støttes og beroliges de på en åben, menneskelig og ærlig måde af det lille tværfaglige og engagerede team.

Beboerne i Kisumparken skal kunne deltage i daglige gøremål i større eller mindre grad, de skal være mobile og have glæde af socialt samvær. Personalet oplever, at flere flytter ind for sent, forstået på den måde, at

der inden indflytningen ofte er gået en række hårde år, hvor de har prøvet at klare sig selv. De oplever, at det tager lang tid at komme over disse år.

Personalet beskriver undervejs i filmen, hvorledes de arbejder og hvad værdigrundlag de bygger på. Der er også interview med familiemedlemmer og med overlæge og geriater Finn Rønholdt, som har besøgt stedet og er blevet betaget af stemningen i huset. Finn Rønholdt peger blandt andet på det værdifulde i, at man bruger sine restressourcer både fysisk og mentalt, og på at der gøres noget i de mange år der går, fra man får en diagnose og til man dør.

Da man oprettede bo-enheden ville man lave et alternativ til plejehjem. Brøndby kommunes socialudvalgsformand fortæller, at man satte sig som mål, at beboerne skulle være glade for at være der og at familierne skulle føle sig trygge. Begge dele synes at være blevet opfyldt. Bliver en beboer så dårlig, at det ikke længere er værdigt for vedkommende at bo i fællesskabet, overflyttes man til et plejehjem. I sådanne tilfælde vil personalet fra Kisumparken følge med beboeren de første tre dage for at sikre så god en overdragelse som muligt.

Filmen er delt i tre: En film kaldet "*Sammen husker vi bedre..*", der kommer tæt på livet i bo-enheden og beboerne (37 min), en anden kaldet "*Livet skal leves*", hvor beboernes familie har ordet (14 min.) og en tredje film "*Vi har de samme mål*", hvor det mest er personalet, som trækker hovedbudskaberne op (12 min).

De tre film kan købes samlet på DVD for 500 kr eller på VHS video for 300 kr pr. stk.

Henvendelse til Brøndby Kommune, ældresektoren, telefon 4328 2828

Interaktivt undervisningsmateriale om omsorg og magt

Med det for øje at forebygge magtanvendelse i omsorgsarbejdet, har Styrelsen for Socialt Service udgivet et materiale: "*Omsorg og magt – men hvordan?*", der kan bruges i undervisning, på personalemøder eller som enkelt person. Materialet skulle give mulighed for at man tilegner sig viden om Servicelovens regler om magtanvendelse på en nem og overskuelig måde. Det indeholder fakta om lovgivning, om livet med en demenssygdom og desuden moduler på en DVD-rom, hvor kursisterne / medarbejderne selv skal agere i forhold til en række daglige, praktiske hændelser, der vises.

"*Omsorg og magt – men hvordan?*" giver kendskab til de arbejdsmetoder og redskaber, der bedst skaber trygge rammer i hverdagen for mennesker med demens – og anvisninger på, hvordan man kan forebygge de konfliktsituationer og dilemmaer, der kan opstå i arbejdet.

Materialet består af et hæfte, en præsentationsvideo (15 min) og en interaktiv undervisnings-dvd-rom med fem tematiserede moduler. Det er udsendt til landets kommuner.

Yderligere eksemplarer koster 50 kr. for alle tre dele og kan købes via <http://www.netboghandlen.dk> eller via telefon 1881

Kilde: Social Service nr. 8. september 2005

Forskning i brug af tvang overfor personer med demens

Sygeplejerske og stipendiat Øyvind Kirkevold fra Nasjonalt kompetansesenter for aldersdemens i Oslo, har modtaget en forskningspris for sit arbejde med at vurdere brug af tvang og rettighedsbegrænsninger overfor personer med demens i Norge. Øyvind Kirkevold er medforfatter til rapporterne "Skal, skal ikke" og "Magt og afmagt" og til en række artikler om emnet. De studier, han har deltaget i viser, at det er de alvorligst syge, som udsættes for mest tvang. I kommunale institutioner for ældre udøves der tvang overfor beboerne på 78% af afdelingerne, og særligt på de almindelige, såkaldt somatiske afdelinger. Her er der næsten dobbelt så stor en risiko for at blive udsat for mekaniske tvangsforanstaltninger i forhold til på en skærmet afdeling. I de skærmede enheder får beboerne i højere grad lov til at gå omkring, for så at blive hentet tilbage af personalet. Det er også konstateret, at den grad af oplæring, som de ansatte får, ser ud til at virke forebyggende. På undervisningsplejehjem, hvor personalet er bedre uddannede, ses der således færre episoder med brug af tvang. Det er ikke antallet af ansatte, som har afgørende betydning for brug af tvang i form af bæltter, sengeheste, skjult medicinering og lignende. Det afgørende ser ud til at være måden, personalet håndterer de vanskelige situationer på. I Norge skal afdelingerne ikke dokumentere brugen af tvang som vi skal i Danmark, og det fremhæves som et problem.

Kilde: Det norske blad Demens, Vol 9. nr. 1 2005 s. 6-8

Ålborg har erfaringer med at forebygge magtanvendelse

I Ålborg kommune har man styrket arbejdet med at lave pædagogiske handleplaner og har undervist personalet i forebyggelse af magtanvendelse. Bogen "Socialpædagogik & Demens – det vanskelige omsorgsarbejde" af Mette Borresen, Helle Krogh Hansen og Lis-Emma Trangbæk er anvendt som baggrund. Man har fået diskuteret magtanvendelsesbegrebet og personalet er blevet mere bevidste om, hvornår de bruger magt, ligesom de ved hvad de må og ikke må. Personale, som har deltaget i to temadage fremhæver, at de har fået sat

ord på ting, de gør i hverdagen: "Meget af det vi lærte, kendte vi godt i forvejen - vi vidste bare ikke, hvorfor det virkede. Nu er det beskrevet i handleplanerne og dermed er det sikret, at alle gør tingene ens." Det støtter blandt andet vikarer og nyansatte at vide, hvordan man bedst gør tingene. I kølvandet på undervisningen har man også ændret rutiner. Man har blandt andet ansat en medarbejder i fleksjob, som har til opgave at være i dagligstuen eller i køkkenet hele dagen, for at undgå rastløshed blandt beboerne, hver gang personalet rejser sig og forlader opholdsstuen. Det bruges også at skabe såkaldte kontakt-øer omkring enkelte beboere. Det betyder, at en af de ansatte sætter sig 15-20 minutter sammen med vedkommende og taler om eller beskæftiger sig med emner eller aktiviteter, som de ved, han eller hun har været glade for i sit liv.

Kilde: Lederforum 04/05

Ny hjemmeside på vej om demens

På den internationale Alzheimerdag den 21. september bliver der lanceret en ny hjemmeside: <http://www.demensnet.dk>

Hjemmesiden er rettet til mennesker med demens og særligt til deres nærmeste. Den kommer til at indeholde faktuel viden i form af artikler, men også interaktive tilbud, blandt andet med en brevkasse og en dagbog, hvor læserne kan dele deres erfaringer og give og få gode råd. Der er også en ugentlig chat og mulighed for at fortælle sin personlige historie, samt at deltage i en online debat. De faglige redaktører er afdelingslæge Peter Johannsen og projektkoordinator Ane Eckermann fra Rigshospitalets Hukommelsesklinikk.

Der findes en tilsvarende side om depression: <http://www.depnet.dk> som har fungeret siden 2001. Demensnet kommer til at minde meget om depnet.

*Yderligere oplysninger Heidi Kyhl, MD, PhD The Lundbeck Institute
Tel: +45 3643 9154 <mailto:hky@lundbeck.com>*

Aktiviteter på plejehjem for beboere med demens

Kirsten Gotfredsen, der er sygeplejerske MPH, har lavet en undersøgelse af beboeres aktiviteter på 27 plejehjem for demente i Nordjyllands, Viborg og Århus amter. Det viste sig, at hovedparten af beboerne dagligt var involveret i aktiviteter. Det var først og fremmest sociale og sansestimulerende aktiviteter (for eksempel se TV eller høre musik), mens meget få var involveret i praktiske aktiviteter. Alle de 195 beboere, der

deltog i undersøgelsen, blev testet med Minimal Mental State Eksamination (MMSE) og de havde generelt et omfattende tab af kognitive funktioner. Kirsten Gotfredsen peger på dilemmaet i, at man anbefaler aktivitet i omsorgen for mennesker med demens, men at det relativt sjældent lykkes for beboerne at deltage i praktiske aktiviteter. Undersøgelsen viste, at det især var deltagere med mild kognitiv svækkelse som deltog i praktiske aktiviteter, mens de som havde de sværeste kognitive svækkelser kun i meget begrænset omfang var med i praktiske aktiviteter.

Kirsten Gotfredsen konkluderer, at det er en udfordring at sikre, at beboerne har mulighed for at bruge de færdigheder, de har i behold uden at de samtidigt bliver overmandet af krav eller indtryk, som de ikke længere kan håndtere. Personalet må have kendskab til at tilpasse praktiske aktiviteter, så de også kan udføres af mennesker, som har svære kognitive svækkelser. Hvis beboerne ikke kan deltage i praktiske gøremål, må det være en opgave at udvikle aktiviteter, der både taler til sanserne og som indebærer samvær med andre.

Kilde: Gerontologi Nr. 3, sept. 2005 s. 8-11

Mentale færdigheder fremmes ved at dyrke personlige aktiviteter

En aktiv, engageret livsstil har i flere studier vist sig at have sammenhæng med god kognitiv formåen. Hidtil har man forklaret mekanismerne på tre måder: 1) at øget aktivitet medfører øget blodgennemstrømning i hjernen og 2) at et stimulerende miljø og en socialt aktiv livsstil vil udvikle hjernevævets struktur med flere forgreninger og synnapper og 3) at høj intellektuel formåen fremmer engagement i aktivitet som dernæst udvikler de kognitive færdigheder yderligere. Nu har to australske forskere i psykologi undersøgt sammenhængen mellem en engageret livsstil og kognitiv formåen nærmere. De har analyseret data fra store befolkningsundersøgelser, og har udvalgt en gruppe på 755 deltagere som to gange over en periode på seks år er blevet undersøgt psykologisk, aktivitetsmæssigt og sansemæssigt (syn og hørelse). Resultaterne tyder på, at det at dyrke sine personlige aktiviteter befordrer generelt bedre kognitiv formåen. Forskere anbefales at inddrage aktivitet som en markør for at kunne forudsige ændringer i kognitiv formåen og desuden at inddrage også sansemæssige defekter, idet de også tidligt kan vise tegn på kognitive forandringer blandt ældre mennesker. Det konkluderes, at mens mennesker sjældent selv kan styre om de får sansemæssige problemer (syn, hørelse), så kan gamle mennesker opfordres til at holde sig i gang med personlige gøremål, for hermed at bevare kognitive færdigheder og fremme muligheden for at holde sig selvhjulpne.

Kilde: Rachel S. Newson and Eva B Kemps, General Lifestyle Activities as a Predictor of Current Cognition and Cognitive Change in Older Adults: A Cross-Sectional and Longitudinal Examination. Journal of Gerontology, Psychological Sciences, 2005, vol 60B, no 3 113-120

Hvad forstår man ved personlig pleje?

I et omfattende case-studie har to sociologer fra Miami og Wisconsin i USA søgt at indkredse elementer, der indgår i det man forbinder med såkaldt "personlig pleje". Blandt professionelle, som arbejder med demens, er der enighed om, at man foruden at tilgodese personens medicinske og kropslige behov, også skal yde en såkaldt person-orienteret eller personlig pleje, for at omsorgen er god. Heri indgår, at man målretter plejen i forhold til personens identitet, sociale vaner og livshistorie. Personlig pleje ses som en modsætning til upersonlig pleje, der står for en bureaukratisk og instrumentel behandling.

Plejecentre med egne plejeboliger fremhæves ofte som steder, hvor personlig pleje bedre kan foregå, blandt andet på grund af samarbejde mellem professionelle og private netværk. Men forskerne kalder dem tilnærmede institutioner og peger på, at omgivelser alene ikke kan sikre en person-orienteret omsorg. De to forskere finder, gennem observationer og interviews med beboere, personale og familiemedlemmer, at man forbinder personlig pleje med at kunne yde stadig opmærksomhed overfor, hvad beboeren foretrækker og svarer og med at være villig til at indrette sin pleje efter dette. Det gælder både opmærksomhed overfor aktuelle behov og overfor tidligere vaner. Desuden at man som ansat forsvare beboerens ret til at få sine ønsker indfriet, og at man er helt ægte optaget af, at det skal lykkes vedkommende. Når beboere har kognitive problemer, kræver det at man har god tid til at forstå og sikre sig enighed om non-verbale tegn. Endelig fremhæves også, som modsætning til den distance eller kølighed, der forbindes med upersonlig omsorg, at omsorgsgiveren skal holde af beboeren og vise varme.

I artiklen diskuteres dernæst de problemer, der samtidig rejser sig i forholdet til denne lidt sentimentale aura omkring god pleje. Blandt andet, at personale som udfører sådant arbejde som regel er dårligt lønnede og at arbejdet har lav social prestige. Det er ofte kvinder og i Amerika ofte "farvede" som udfører plejearbejdet. Det kan forklare, at familiemedlemmer ind imellem er modvillige til at indgå partnerskaber med medarbejderne. Endelig diskuteres det også, om man kan forvente at familiemedlemmer skal kunne påtage sig en sådan personlig pleje.

Kilde: Chris Wellin and Dale J. Jaffe. in search of "personal care": Challenges to identity support in residential care for elders with cognitive

illness. Journal og Aging Studies 18(2004) 275-295

--

Framelding: demenslist-off@aeldreviden.dk

Tilmelding: demenslist-on@aeldreviden.dk

Videnscenter på Ældreområdet elektroniske nyhedsbrev DEMENS har fokus på nyheder omkring demens i forhold til ældre.

I ordningen indbygges også mulighed for erfaringsudveksling og dialog. Kommentarer og spørgsmål kan lægges ud til debat i 'DEMENS' ved at sende mail til: johannesen@aeldreviden.dk

Vi modtager gerne relevant materiale til brug for DEMENS.

Tidligere udsendte numre af 'DEMENS' kan du læse på hjemmesiden <http://www.aeldreviden.dk>

Du er velkommen til frit at bruge og citere DEMENS. Husk dog at kreditere Videnscenter på Ældreområdet og evt. primærkilde, der er anført under oplysningen.

Husk også vor hjemmeside <http://www.aeldreviden.dk> og vor direkte telefonlinje 3940 5847

Redaktion:

Annette Johannesen, Faglig medarbejder
Videnscenter på Ældreområdet
Aurehøjvej 24 DK-2900 Hellerup
tlf. +45 3940 1010 fax +45 3940 4045

mail: johannesen@aeldreviden.dk

Videnscenter på Ældreområdet er en uafhængig og selvejende institution, hvis primære formål er at indsamle, bearbejde og formidle uvildig viden om forskning, forsøg og udvikling på ældreområdet. Centret arbejder for de ældres ligestilling, ligebehandling og ligeværd samt for at styrke de ældres muligheder for aktivitet, deltagelse, synlighed og indflydelse i samfundet - og samtidig forebygge negative konsekvenser af sygdom, svækkelse og isolation.